
فرهنگ توصیفی مکاتب زبان‌شناسی

محمد راسخ مهند

همکاران: دکتر علیرزاده صحرایی، راحله ایزدی‌فر

سرشناسه : راسخ مهند، محمد
 عنوان و نام پدیدآور : فرهنگ توصیفی مکاتب زبان‌شناسی / محمد راسخ مهند
 همکاران: مجتبی علیزاده صحرایی، راحله ایزدی‌فر
 مشخصات نشر : تهران: نشر علمی، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری : ۴۲۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۲۷۱-۳
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 نوع : زبان‌شناسی -- تاریخ
 شناسه افزوده : علیزاده صحرایی، مجتبی
 شناسه افزوده : ایزدی‌فر، راحله
 رده‌بندی کنگره : P۱۱۱/۲۵۴۱۳۹۳
 رده‌بندی ی. سی : ۴۱۰/۹
 شماره شابک ملی : ۳۵۴۱۸۹۳

خیابان انقلاب - متلاشی - تهران شماره ۱۲۲۴

تلفن: ۶۴۶۰۶۶۷ فکس: ۶۶۴۹۶۳۱

فرهنگ توصیفی مکاتب زبان‌شناسی

محمد راسخ مهند

همکاران: مجتبی علیزاده صحرایی، راحله ایزدی‌فر

چاپ اول: ۱۳۹۳

تیراژ: ۵۵۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

صحافی: حقیقت

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۲۷۱-۳

تلفن‌های تماس برای دریافت کتاب در منزل یا محل کار:

۱۲ و ۵۱۱-۶۶۴۶۰۷۲-۶۶۴۶۳۰۷۲

داشت نشر

بومی سازی هر دانشی، زمانی محقق می‌گردد که واژگان فنی آن علم به صراحت توصیف شده باشند و از هیچ برپوردار شوند که بتوان به گونه‌ای یکدست و هماهنگ به کارشان پرداخت. مجموعه‌ی «کهن نامه‌های زبان‌شناسی» و «نگین‌های زبان‌شناسی» سعی بر این بوده است تا با مجموعه‌ی تازه‌ای به نام «فرهنگ به زبان‌شناسی» به این هدف دیرینه، یعنی همانا دستیابی به آریان تمامی زبان‌شناسان ایران که چیزی جز «زبان‌شناسی در خدمت زبان‌های ایران» نبوده و نیست، تحقق ببخشیم.

محمدعلی علمی

فهرست مطالب

۱۱	 پیشگفتار
۱۳	 واژه‌ها و اصطلاحات
۱۳	 Austin, John جان آستین
۱۶	 Slobin, Dan دن اسلوبین
۱۸	 Bakhtin, Mikhail میکهایل باختین
۲۰	 Bloomfield, Leonard لئونارد بلومفیلد
۲۵	 Chomsky, Noam نوهام شومسکی
۲۶	 Bresnan, Joan جون برزنین
۲۹	 Brugmann, Karl کارل بروگمن
۳۱	 Benveniste, Emile امیل بنونیست
۳۳	 Boas, Franz فرانتس بواس
۳۷	 Bopp, Franz فرانتس بوب
۳۹	 Bühler, Karl کارل بوهرلر
۴۱	 Optimality بهینگی
۴۲	 Bever, Thomas تیموتی بیور
۴۴	 Pāṇini پانینی
۵۲	 Paul, Hermann هرمن پاول
۵۵	 Pike, Kenneth کننت پیک

۵۸	Peirce, Charles	پیرس، چارلز
۶۰	Empiricism	تجربه گرایی
۶۴	Critical discourse analysis	تحلیل گفتمان انتقادی
۶۸	Trubetzkoy, Nikolai	ترینسکوی، نیکولای
۷۲	Tesniere, Lucien	تنیر، لوسین
۷۳	Jones, William	جونز، ویلیام
۷۵	Noam, Chomsky	چامسکی، نوام
۸۱	Chomsky, Wallace	چیف، والاس
۸۴	Case Grammar	دستور حالت
۸۵	Relational Grammar	دستور رابطه‌ای
۸۹	Generative Grammar	دستور زایشی
	Generalized Phrase Structure Grammar	دستور ساخت گروهی تعمیم‌یافته
۹۴		
۹۷	Cognitive Grammar	دستور شناختی
۱۰۱	Functional Discourse Grammar	دستور کلام نقش‌گرا
۱۰۴	Systemic Functional Grammar	دستور نظام‌مند نقشی
۱۰۷	Role and Reference Grammar	دستور نقش و ارجاع
۱۱۸	Dependency Grammar	دستور وابستگی
۱۲۴	Lexical Functional Grammar	دستور واژگی - نقشی

- ۱۳۰ دستور واژه Word Grammar
- ۱۳۲ دوکورتنی، بودوئن De Courtenay, Baudouin
- ۱۳۵ راسل، برتراند Russell, Bertrand
- ۱۳۶ رایچنباخ، هانس Reichenbach, Hans
- ۱۳۸ رده‌شناسی Typology
- ۱۴۳ رفتارگرایی Behaviorism
- ۱۴۷ زبان‌شناسی Corpus Linguistics
- ۱۴۹ زبان‌شناسی شناختی Cognitive Linguistics
- ۱۵۳ زیلف، جورج Zipf, George
- ۱۵۵ ساختگرایی Structuralism
- ۱۵۹ ساختگرایی آمریکایی American Structuralism
- ۱۶۲ سایپر، ادوارد Sapir, Edward
- ۱۶۵ سرل، جان Searle, John
- ۱۶۷ سوادش، موریس Swadesh, Morris
- ۱۶۹ سوسور، فردینان دو Saussure, Ferdinand de
- ۱۷۲ سویت، هنری Sweet, Henry
- ۱۷۸ صرف بی‌شکل A-Morphous Morphology
- ۱۸۶ صرف توزیعی Distributed Morphology
- ۱۹۰ صرف طبیعی Natural Morphology

- ۱۹۵ Formalism صورتگرایی
- ۱۹۸ Firth, John فرث، جان
- ۲۰۱ Ferguson, Charles فرگوسن، چارلز
- ۲۰۲ Frege, Gottlob فرگه، گوتلوب
- ۲۰۵ Fishman, Joshua فیشمن، جاشوا
- ۲۰۷ Fillmore, Charles فیلدر، چارلز
- ۲۰۹ Comrie, Bernard کامری، برنارد
- ۲۱۱ Gabelentz, Georg گابلنتز، جورج
- ۲۱۴ Formalism کمینه‌گرایی
- ۲۲۲ Grice, Paul گرایس، پاول
- ۲۲۴ Grimm, Jacob گریم، یاکوب
- ۲۲۷ Greenberg, Joseph گرینبرگ، جوزف
- ۲۳۰ Givón, Talmy گیون، تالمی
- ۲۳۳ Langacker, Ronald لانگاکر، رونالد
- ۲۳۵ Lyons, John لاینز، جان
- ۲۳۷ Labov, William لیابو، ویلیام
- ۲۳۹ Ladefoged, Peter لدفود، پیترو
- ۲۴۱ Leskien, August لسکین، آگوست
- ۲۴۳ Lehmann, Winfred لمان، وینفرد

- ۲۴۶ Lévi-Strauss, Claude لوی-اشتروس، کلود
- ۲۴۹ Lakoff, George لیکاف، جرج
- ۲۵۱ Martinet, André مارتینه، آندره
- ۲۶۵ Malinowski, Bronislaw مالینوسکی، برونیسلاو
- ۲۶۷ Mathesius, Vilem متسیوس، ویلم
- ۲۶۹ Generative Semantics معنای مولد
- ۲۷۲ Cognitive Semantics معنای شناختی
- ۲۷۷ Frame Semantics معنای شناسایی
- ۲۷۹ Prague School مکتب پراگ
- ۲۸۲ Copenhagen School مکتب کپنهاگ
- ۲۸۴ London School مکتب لندن
- ۲۸۷ McCawley, James مک کاولی، جیمز
- ۲۸۸ Montague, Richard مونتگیو، ریچارد
- ۲۹۱ Meillet, Antoine میه، آنتوان
- ۲۹۴ Nida, Eugene نایدا، یوجین
- ۲۹۶ X-Bar Theory نظریه ایکس تیره
- ۳۰۰ Functionalism نقش گرایی
- ۳۰۵ Neogrammarians نودستوریان
- ۳۱۱ Autosegmental Phonology واج شناسی خودواحد

- ۳۱۴ Generative Phonology واج‌شناسی زایشی
- ۳۱۷ Lexical phonology and morphology واج‌شناسی و صرف وازگانی
- ۳۲۱ Wackernagel, Jacob واکرناگل، یاکوب
- ۳۲۳ Whorf, Benjamin ورف، بنجامین
- ۳۲۵ Wittgenstein, Ludwig ویتگنشتاین، لودویگ
- ۳۲۹ Weinreich, Uriel واینریش، اوریئل
- ۳۳۲ Hockett, Charles هاکت، چارلز
- ۳۳۵ James Deane جیمز، دیوید
- ۳۳۷ Harris, J. R. هریس، جلیگ
- ۳۳۹ Hale, Kenneth هله، کنت
- ۳۴۳ Halle, Morris هله، موریس
- ۳۴۵ Halliday, Michael هلیدی، مایکل
- ۳۴۸ Humboldt, Wilhelm von هومبالت، ویلهلم فن
- ۳۵۲ Jakobson, Roman یاکوبسن، رومن
- ۳۶۱ Jespersen, Otto یسپرسن، ائو
- ۳۶۴ Hjelmslev, Louis یلمزلف، لوئی
- ۳۶۹ کتابنامه
- ۳۹۵ واژه‌نامه انگلیسی - فارسی
- ۴۱۱ واژه‌نامه فارسی - انگلیسی

پیشگفتار

وقتی استاد اریزم جناب آقای دکتر کورش صفوی پیشنهاد فرهنگ توصیفی مکاتب زبان‌شناسی را به من داد، فکر نمی‌کردم انجام این کار چنین سخت باشد. توصیف نظریات مکاتب، علاوه بر دازان، و دیدگاه‌های افراد صاحب‌نظر در این رشته کار ساده‌ای نیست. ریزه اگر قرار باشد هر کدام به چند صفحه محدود شود، طوری که هم قابل‌استفاده باشد و هم از حد مدخل فرهنگ توصیفی فراتر نرود. مشکل بزرگ دیگر انتخاب مدخل‌ها بود. اینکه کدام افراد و کدام نظریه‌ها را باید به عنوان یک مدخل در کتاب بیاوریم و کدام یک را کنار بگذاریم. با وجود این‌که در دوره کارشناسی ارشد رشته زبان‌شناسی بررسی به نام مکاتب نوین زبان‌شناسی ارائه می‌شود، و اکثر دانشجویان زبان‌شناسی در دوره تحصیل خود با مکاتب و نظریات مختلف زبان‌شناسی آشنا می‌شوند، با این حال منبع مشخصی وجود ندارد که بتوان گفت تمام مکاتب زبان‌شناسی در آن معرفی شده باشد. من سعی کردم مهم‌ترین نظریات و مهم‌ترین افراد را در این فرهنگ بیاورم، اما مطمئن هستم اگر هر کس دیگری این فرهنگ را می‌نوشت تعداد و نوع مدخل‌ها می‌توانست متفاوت باشد.

در نوشتن هر مدخل سعی کرده‌ام موارد اصلی مرتبط با نظریه یا فرد مورد بحث را بیاورم تا خواننده تصویری کلی از موضوع را به دست آورد. در انتهای هر مدخل، برخی از مهم‌ترین منابعی که به موضوع مورد بحث پرداخته‌اند را پس

از علامت «آورده‌ام» تا خوانندگان علاقه‌مند برای خواندن مطالب بیشتر به آن منابع رجوع کنند. همچنین درون متن برای ارجاع به مدخل‌های دیگر، هر کجا نام آن مدخل آمده است، تیره تایپ شده تا خوانندگان در صورت نیاز به آن مدخل نیز نگاهی بیندازند.

لازم است از استاد فرهیخته‌ام دکتر کورش صفوی بابت پیشنهاد فرهنگ شکر کنم. از دو همکار پرتوان و علاقه‌مند به رشته زبان‌شناسی، خانم راحله ایزدی‌فر و آقای مجتبی علیزاده صحرایی، که بدون کمک آنها کار این کتاب به سرانجام نمی‌رسید، سپاس‌گزارم. از جناب آقای محمدعلی علمی، مدیر محترم انتشارات علمی، بابت همکاری‌اش که در چاپ و انتشار این کتاب کوشش نمودند نیز سپاس‌گزارم. بدین‌آزمایش کتاب مورد استفاده محققان، علاقه‌مندان و دانشجویان زبان‌شناسی، زبان‌آموزان، آموزش زبان و سایر رشته‌های وابسته قرار گیرد و خوانندگان محترم را از دانستن آن آگاه سازند.

محمد راسخ مهند

تیر ۱۳۹۳